

Referendum 'sleepnetwet' voorbode digitale perikelen Rutte III

D66 zal achterban herhaaldelijk moeten teleurstellen rond digitale dossiers

Axel Arnbak

De inkt van het regeerakkoord was nog maar net opgedroogd, of CDA-leider Sybrand Buma zette coalitiecollega Alexander Pechtold (D66) behendig voor schut. Afgelopen zaterdag verklaarde Buma in de Volkskrant dat het CDA niet zal luisteren naar de uitkomst van het veelbesproken referendum over de controversiële 'sleepnetwet', die de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten het Nederlands internetverkeer massaal laat afluisteren. Kort daarop moest coalitiecollega Pechtold publiekelijk erkennen dat D66 de privacyschendende sleepnetwet toch steunt en dat D66 dus niet zal luisteren naar de uitkomst van het raadgevende referendum. Buma 1-Pechtold 0.

Al duurden de onderhandelingen nog nooit zo lang, toch bevat het regeerakkoord *Vertrouwen in de toekomst* nauwelijks een visie op de toekomst van de informatiesamenleving. Volgens velen een gemiste kans, maar in feite weinig verrassend en een bewuste keuze: de coalitiegenoten denken al jarenlang anders over de digitale wereld.

De VVD en het CDA voeren steevast een conservatieve agenda en leggen hun oor meestal te luisteren bij multinationals en de veiligheidslobby. D66 moedigt juist disruptieve innovatie en digitale grondrechten aan, maar is in de minderheid in Rutte III. Buma laat zien dat D66 zich moet opmaken voor vier teleurstellende jaren op digitale dossiers.

Het is tekenend dat de gesloten politicus Buma juist de controversiële sleepnetwet uitkoos om Pechtold zijn plek te wijzen. Zij liggen al ruim tien jaar met elkaar overhoop over privacy. Zelfs het showduel tussen de heren tijdens het NOS lijsttrekkersdebat, vlak voor de verkiezingen, ging over privacy en de sleepnetwet.

Nu beheerst de massale internettap alweer dagen het nieuws en laat Buma aan Pechtold — en Nederland — zien dat D66 in de Tweede én Eerste Kamer weliswaar tegen de wet stemde, maar met VVD en CDA in een regering privacy alsnog laat vallen.

De druiven worden nog zuurder voor D66, nu de sleepnetwet binnen de portefeuille van vice-premier en minister van Binnenlandse Zaken Kajsa Ollongren

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

(D66) valt. Naast de uitslag van het referendum, dat de Kiesraad gisteren plande voor maart 2018, brengt de wet Ollongren nu al in de problemen.

Zo legt de wet het toezicht op de inzet van de massale internettap niet neer bij een onafhankelijke rechtbank, maar bij een soort geheime Toetscommissie, bestaande uit oud-rechters. Na Pechtolds knieval schreef Ollongren gisteren al aan de Kamer dat er blijkbaar geen 'geschikte' oud-rechters zijn voor deze on dankbare functie.

Bovendien zal een breed verbond van organisaties een juridische procedure aanspannen tegen de grootschalige internettap. In een open brief wezen 29 wetenschappers, onder wie ikzelf, al op het slappe toezicht op de

Ten aanzien van cybersecurity bevat het regeerakkoord broodnodige en concrete plannen

sleepnetwet. Het regeerakkoord zegt nu dat de diensten niet 'willekeurig' mogen afluisteren, een bewust onduidelijke begrenzing.

De kans is aanzienlijk dat een rechter oordeelt dat de wet niet overeenstemt met strenge Europese privacy-jurisprudentie, aangescherpt naar aanleiding van de Snowden-onthullingen. Steeds zal Ollongren de doorzichtige truken van Buma c.s. moeten verdedigen, terwijl haar kiezers fel tegen de wet zijn.

In bredere zin ontwijkt het regeerakkoord keuzes op cruciale digitale thema's. Hoe kijkt het kabinet aan tegen kunstmatige intelligentie? Net zo scherp reguleren als privacy en ons altijd het recht geven te weten hoe zelflerende algoritmes ons beoordelen, of overlaten aan de industrie? Gaat Rutte III het auteursrecht eindelijk moderniseren? Welke positie kiest Rutte III bij de gigantische Europese herziening van de spelregels voor online-adverteren en encryptie in de E-Privacy Verordening?

Alleen ten aanzien van cybersecurity bevat het regeerakkoord

concrete, broodnodige plannen. Voor politici is IT-beveiliging namelijk apolitiek: iedereen wil onbevoegde cybercriminelen buiten de deur houden. Maar de inherent politieke vraag 'wie wat met welke data mag doen' blijft onbeantwoord.

In deze stilte schuilt het onvermogen van Rutte III om tot digitale consensus te komen; onderhandelingstijd had het 'motorblok' immers genoeg. Maar stilte is ook een strategie. Buma zal zijn conservatieve agenda blijven nastreven en niet schuwen coalitiecollega D66 het onderspit te laten delven, desnoods via de media. De digitale kiezer zal dat D66 keer op keer aanrekenen. Voor D66 lijkt regeringsdeelname wederom geen solide basis voor vertrouwen in de toekomst.

Axel Arnbak is advocaat bij De Brauw Blackstone Westbroek en onderzoeker aan het Instituut voor

Informatierecht (UvA). Voor reacties: @axelarnbak